

san 198

san tannan — nimòrò 108
febùruye kalo — san 1981
bp:24 - bamakò (mali)
telefòn: 22-21-04 CCP : 0155
dòròmè 5

kibarudilalaw kuntigi: amadu ganyi kantè

kibaru

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

jiko-sirako-tasumako-sannifeere-baloko-gèlèya

Gèlèya min bè mögòw kam, ja, n'o ye Ala nò ye, o sen b'a la. Nka, a yòrò caman bè yen, olu y'aww yèrèw nò ye. N'a fóra aww yèrèw, a ma fó ko bée; báwo, bée lajèlem tè juguman kè nyogòm fè. Mögòdamadòw bè jè la, olu ma nyuman kè abada sira caman kam, i n'a fó :

- yurugu-yurugu, sannifeere tuma fè,
- baloko la;
- tasuma don, ka kungow nagasi ka sogow nagasi ka sogow silatumun;

- gèlèya siasini, baarakèlaw ani faatauw mago nyè yoròw la,
- ko lagosi, jamana kònò, k'a sóró kisè kelen t'a la;
- baarakèbaliya, sugariya, binkamni, sonyèli, dòlomin,
- dòròguta, jèmèya aai mögòw bilali nyogòm na.

Mögòsi kunkow tè nyènabò i yèrè kò. O bè cogo min na, jamana yèrè kunkow b'o cogo kelen na. Mali nyèmögòw y'a fó, wa faama kuma tè...tinyè yèrè don.

mögòw jòyòrò

Ko caman bè duguw kò-nò, olu tè se ka ladila bén kò; u tè se ka nyè, jèkafò, jèkakè ani foroba baara kò. Jiko, Sirako, tasumako, sannifeere ko, baloko ani demisènw ladamuli.

Faamaw jòyòrò kòrò faantaw faka jòrò rò bè yen. A kana k'i ye, o ye tinyè ye; aka i kana k'i yèrè ye, o ye nkalon ye.

tònw jòyòrò

Dugu kònò, tònsigi kum ye mun ye? Yèrè ladila, sira bée kam, i n'a fó bén, kanu, sóró, hèrè ani lafiya. Ni bée y'i kò don tòn ma, (dugu tòn; kafo tòn; mara tòn ani jamana yèrè tòn ma) kow bè latèmèn cogo di?

Laadaw bè sigi cogo di, sanko k'u labato? Am ka tònw labato; bawo, dinayè yèrè ye tòn ye.

malidenw dòròn de bè se ka mali bò nògò la

— faso té bò nògò la faso denw kò —

Mogò min mana kuma, ko sègèn bè Mali kònò; min mana kuma, sègèn bè Mali kònò. O ye tinyè ye. Sègèn bè Mali jamana la; gèlèya bè Mali la.

Mun ye Sègèn don Mali kònò?

A fòra ko jamana si tè se ka bò nògò la fo jamanadenw yèrèw de ka baara kè jamana dugukolo kan. U mana fèn min

sòr'o la, o de ye jamana sòr'o lakika ye.

An bée b'a dòn baara min bè ka kè Mali gofèrènama fè sisan; ko dogolen t'o ye. Isini caman jóra Mali kònò; bée b'o kalama; Bagi dilan yòrò; Tigatulu dilan yòrò; Sukaro dilan yòrò ani isini caman wèrèw. An ka nafa bè sòr'o minw bée la. Ninw bée bè jamana min kònò, n'a fòra ko sègèn b'o jamana la, an tè nyogon nyinin-ka o ko la.

Mogò bannenw baara ma.

O mogò 40 ka baara ye mun ye? Wotoronin nyóni; tabalinin feere; dugu bolònw nyè fè yaala, ko baaranyiniya; tèrèngaraw la doni ta; i bée taa kamalenkorò san 25 dòw sòr'o, u jónwoorò ka kènè; u b'u pan ka saba ci; olu bée dugu bolònw nyè fè sumalen feere la.

An ka kow lajè kosèbè

N'an y'a lajè ka taa kò fè, ka tila ka lajè ka na nyè fè, ne tè sòn Mali jamana ka sègèn ma. Nbè sòn Mali jamana ka baa-

ra minènnanya ma. Nbè sòn maliden dòw ka baarakèbaliya ma. N'o tè, ntè sòn Mali jamana ka sègèn ma; k'a d'a kan a fòra

ko mogò kèmè o kèmè, mogò 90 de ye sènèkè la ye; k'a tò mogò 10 ye gofèrènama baarakèla ye. N'o ye tinyè ye, mogò miliyòn 6 bè jamana min kònò, mogò joli ka kan ka kè sènèkèla ye? Sènèkèla ye mogò 5.400.000 ye; gofèrènama baarakèla ye 600.000 ye. Ee nbalimaw, an tè nin kow lajè kosèbè.

Sènèkèla mogò miliyòn 5 ani mogò baa 400.000 bè jamana min kònò, n'a fòra ko jamana denw de bè kérèboya kè, o ka kan k'an malo!

Nka, fo jamana ka jate dò de minè; mogò kèmè o kèmè, sènèkèla ye mogò 90 ye; n'i y'o ko sègèsègè, i bée taa a sòr'o mogò 90 la, mogò 50 de bolo bée daba kam; o tò mogò 40 si tè kungo ye sanko ka sènèkè.

Olu bée bée jate sènèkèlaw fè. Hali mogò 50 la, minw bolo bée dabakala kam, i b'a sòr'o mogò 30 bée yen, o bée ye muso ye; mogò 20 de bée baara kè a nyè ma mogò 90 in kònò. O mogò 20 in kònò i b'a sòr'o baarakè minèn bée mogò 5 wali mogò 4 de bolo.

Sègèn o sègèn bée Mali la o ye min ko fila de ye: Baara minènnanya ani Mali den caman ka baarakèbaliya.

Ibèrèhima Danbele
Animatèri Jatawali
Bafulabe (Kayi mara)

morijanbugu

— dugu —

sigi cogo

Morijanbugu ni Welesebugu cè ye kilomètèrè 6 ye; ka taa tilebin fè.

Morijanbugu jijalen don sènè yiriwali fè. Nyò, malo bananku, ku, nkòyò, kòori,

tiga, woso ani shò; nin bée bée sènè yen. Jiridenw fana ka ca Morijanbugu; Buyaki, mangoro, lenburu, Morijanbugukaw bée baganmara fana kè kosèbè.

Hami kelen min bée Morijanbugukaw la bi, o ye kalanbaliya dibi ye. U kali-kan ye ko ni Ala sòona, u b'o dibi fara, k'o birifini jeni k'a sisi, k'a mugu su don dugu so kò kan

Bubakari Kulubali
Zafu Kuntigi
Welesebugu.

Jai
de
Kuntigi

kibaru kanubagaw kuma yorò

kunyakari dugu sigi cogo

Kunyakari ye dugu belebe le ye ; a bë. Sègèla kubeda fè, kayi mara la.

Kunyakari sigilen bë Saheli ni bambugu, ni dòw b'a fô (ba ni kèmyèka), kôba dô da la. O kô tògô ye kirigu.

Samiyè waati, ni jî cayara, kirigu bë fa fo k'a walankata forokènèw kan.

Kunyakari bë Kayi ni Nyôrón cè. A ni kayi cè bë kilomètèrè 60 bô; a ni Nyôrón

cè ka jan n'o ye. Ni mógo min bôra Kayi k'i bë taa Kunyakari, i bë tèmè duguw minun fè olu ye: kèrisiganè, Kabatè, Nyamiga, Bamaya, Marinna ami Sègala.

N'i ye kilomètèrè 9 taa ma Sègala ko fè, i bë fara i kinin fè, ka jigin Kunyakari dugu kônô.

A dugu kônô, siya suguya 3 bë yen: Bamanan, Fula, ami Kasonka. A baara kologirin ye sènè de ye; sènèfèn barikamaw ye: Nyô, Kaba, gejeba, Tiga, ami Filem. Mônni kèlaw ni bagammaralaw minw bë yen, olu fara bë sènè kè kosèbè.

Musojigimso bë yen, ani bama furakè yorò kelem, ani posítè; lakôli bë yen, k'a ta so fôlô la fo so 6 man.

Nbè foli bila ka taa kunyakari cè ni muso bëe lajèlen ma; denmisèn ni maa-kôròbaw ma.

Nka foli bë ka taa lasana Tarawele, Fuseni Tarawé

le, Bakari Tarawele ami Morikè Tarawele ma, n'olu bëe ye Sômôrôw ye Kunyakari. Nka foli bë Garaba bilem Kulubali ye, ami Yeli Sangare, ka bô Sègala. Nka foli bë ka taa Nba Kôyan Kubali ma, ami Kajali Fofana, Isa Fofana ami Burama Fofana, n'o ye móbili bolila ye; olu bë Kayi Kaso. Nbè nkôròkè Gejuma Kulubali fo Kunyakari.

Fuseni Kulubali
Sebekôrò Kita.

kokodi dugu sigi cogo

Kokodi ye dugu ye, min bë Nyôni ni tilebin cè ka taa kenyèka fè. A ni Nyôni cè ye kilomètèrè 20 ye.

A bë Molodo sèkitèri de kônô. Balikukanan bë k'a dugu kônô kosèbè. O de kama an k'am janto anw yèrèw ka kanw ma.

Dinyè bëe lajèlen denmi-

sènw ka san kérènkérènnem kôsòn, dugu musow y'u bolo fara nyôgòn kan, ka wari

caman bô, ka niwakinini buwati kelen ani niwakiniji buteli 10 san dugu denmisènw bëe ye.

O wari bëenna dôrômè 20.920 ma. Fura san don, musow ka ci den, ani dugu animatèrè, n'o ye Mamadu Jara ye, u nana Molodo; u ni Molodo dôgôtôrò muso, n'o ye Sirandu Jara ye, u

jèra ka taa nyôgòn fè faramansi la, ka wari in bëe don furaw la.

Dôgôtôrò muso bë to ka taa fura di denmisènw ma dugu kônô, dôgôkun kônô sinyè 2.

Ninw ye walew ye minw ka kan ni fôli ye, walasa jamana bëe k'a kalan; bawo wale nyuman de bë jamana taa nyè; baara dom; wa jantonyèrèla baara don. An b'a fè Mali jamanadew bëe k'a nyôgòn kë.

O kama sa, an ka foli ani tanuli bë ka taa dugu musow ma, u ka baara nyuman in kôsòn.

O kô fè, kokodi musow tògô la, animatèrèw tògô la, ani zafu kuntigi tògô la n'o ye Abudulayi Mamadu Jalo ye, an ka foli bë kibarudilalaw ye, ani arajo baafakèlaw bëe lajèlen.

Adulayi Mamadu Jalo
Kokodi-Nyôni
Segu mara la

kibaru kanubagaw kuma yòrò

laadilikan

Ha ha haa, e ni kó; hali bi e tè kibaru dóm fòlò? Nbadenw, an k'an jija k'am yèrè kisi nin malo ma. Bawo, Mali kónò ka bon : An yaala yòrów ka ca; denmisèn dò kana taa an lamaloya yòró dò la don dò.

An kan'a jate minè k'an tè bamanankan kalan bilen, bawo an b'o dòn ka ban ; k'a sóró an t'a dòn. Mògò bè kuma kan min na; n'i ma se k'a sèbèm, k'a kalan, hali bi i t'a dòn.

Nansara kalanbaa dòw ko, ni mógo o mógo y'i fasa kibaru kalan iñma, nansara kalan b'i bila ; ayi, ayi sa; n'o kéra tinyè ye, mun na an ka lakclidenw bè kan caman wèrèw kalan lakdili la minw ni nansarakan tè kelen ye ?

Nbadenw, an kan'an bila o mógo kumakan kó, bawo kabini Ala ye dinyè da, a ma mógo kenyè; bawo dòw bè wili sogoma joona fè ; dòw bè wili fitiri tuma la.

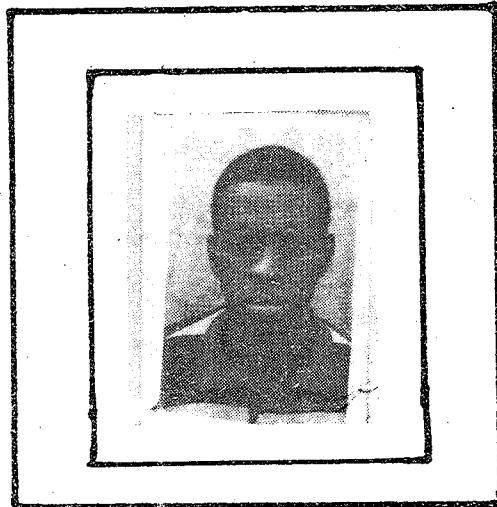
Daamu bè min na

O kama sa nbadenw, an k'an nyè munu kibaru kalan na; bawo, wali so kan yèlèn mana diya mógo ye cogo o n'i y'i yèrè ta sóró ka yèlèn o kan, o de nyogón tè, daamu b'o de la.

O de kósón, bi Mali kónò, cè ani muso, bèe nyèsinnen

don kibaru kàlanni ma. A tè dugu minw kónò, olu bëe cè-sirilen bè walasa a kà don duguw kónò cogo min na ; a bè dugu min kónò, olu fana cèsirilen bè walasa u ka tògò sóró a la cogo min na.

O de kósón, n'i yé kibaru kè bolo kó fè fèn ye, i bè nimisa; wa a mèn o mèn, mógo b'i fana kè bolo kó fè mógo ye:

Bawo Mali nyémogòw wili len dòn k'u jó, walasa ka kalanbaliya kèle ka bò Ma-kónò an ka kanw na. O de kósón, kibaru nyémogòw fa-na wilila k'u jó u sen kan ka kibaru kè kalo yeelen, k'a jènsèn Mali fan tan ni naani bèe la. O de kama, u ye ten ta dinyè bèe cè ma, ka tila k'u ta u tègè ma, k'u lèjè ka medayi tarè u disi la, dinyè bèe nyè na,

Nbadenw, an k'an nyè munu kibaru la, bawo sini nyè sigi don.

Haji Jalo
OPAM Yanfolila
Sikaso mara

kibaru nafa

Nin lètèrè bè bò ne Fuse ni Kulubali yòró, ka t'aw baarakèlaw ma.

N'baw lâdônniya k'a fò, ko juma o juma, ni kibaru waati sera, nbè taa nsigi arajo kòrò, k'aw ka jèmukan nafa lamèn.

Kibaru ye faamuli nyuman min di ne ma, a tè se ka fò k'a s'a dan na. N'i y'a ye ne sera ka lètèrè sèbèn nyèrè ye balikukalan na, o sababu bòra kibaru ka jèmuw lamènni de la. N'o tè, ne ma su'kelen kalan kè balikukalan so kónò fòlò.

O kama, nka foli ani tan-nuni, ani walenyumandòn bè ka taa kibaru baarakèlaw bëe lajèlen ye, ka fara go-fèrènama mógo bëe kan, olu minw kèra sababu ye ka balikukalan ni kibaru sinsi Mali kónò.

Nka foli bè arajo so mógo fana bëe ye ; olu minw fana cèsirilen bëe, su ni tile, ka kunnafo ni nafamaw di malidenw ma, Mali kónò an'a kókan.

Fuseni Kulubali
Sebekòrò Kita.

mariyanmadi sisoko:

lawale

jose tarawele.kumi jose

jose ka kèle folòw

jose tarawele wolola san 1840 na. a fa ye **toron tarawele** ye. a ba ye **fatumata sukö** ye, **julafundu** faama denmuso don **manden** kònò. jose bolokora alamisa don dò. o waati la, bolokoliw tun bë kë alamisaw de fè. a ye dògòkun naani kë solima buton na. o kò, jose birila kòmò na.

jaturu tarawele de tun ye **bèlèdugu** kèle kuntigi ye. jose mòkè de tun y'o ye. jaturu salen, jose këra kèle kuntigi ye o y'a sòrò san 31 na.

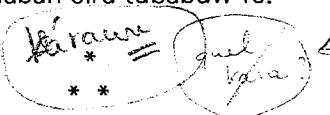
san 1871 na, jose n'a ka kèledenw y'u kunsin **jijeba** ma, kenyèka fè, ka taa **marakaw** kèle.

k'a t'a san 1872 la fo san 1887 la, jose ye **wonyan** kèle kë, ka **samanyana** kèle kë, ani **ngenyele**. misiw ni sow ni jönw caman sòròla kèle ninnu sen fè.

* * *

san 1880, **tubabuw** sera bélèdugu tilébin fè, k'u bë taa **segu**. o tuma kelen na, bélèdugu sònennen tun tè segu ye. segu faama tun ye **amadu** ye, a ko fo ale ka bélèdugukaw tuubi silamèya la; bélèdugukaw ta këra dònnin dòn go man ye : a këra, juguw b'u ni kòròn cè (segu jamana), juguw b'u ni tilebin cè (tubabu tulo-bilénw). fèerè min bë sòrò o la sa, o ye de ka tubabuw batí ka se segu. o de kosòn, **naaba tarawele** min tun ye **daban** faama ye, o ye **galiyeni** ni a ka kèledenw kùnbèn **diyo**. o këra san 1880 na, kalo duurunan tile 11. galiyeni ka cè 14 tòr'a kèle la, an'a ka minèn w bëe. galiyeni yèrè tun bë nyini ka to a la. a ye ba tigè **turela**, **bamakò** kèle fè. nka, a selen **nango**, **sheku amadu** y'a minè. a ye kalo kònontòn k'o bolo, o tilala k'a bila.

tubabuw tun ye mògò bila ka taa **danban** cogo lajè. daban dugu tun ye jin de ye, k'a lamini ni kogoba dò ye, min ja nya bë tèmè mètèrè saba kan. san 1883 kalo fòlò tile 16, tubabuw ka kèlebolo dò nan'i jò daban da la. o kèlebolo nyè mògòya tun bë **bòrinyidebòridi** de bolo. a ko dabankaw k'u ka dugu dayèlèn u ye, k'u ye fèn minnu sonyè diyo, u k'o lu lasegin a tigwi ma. dabankaw k'u tè, ko fèn min sòròla kèle la, kèle de bë se k'o minè. u ye karaw kë nyògòn na. tubabuw labanna ka don daban dugu kònò. dabankaw ma sòn hali sa: kèle bë ka kë dugu bòlònw kònò. naaba y'a denkè **sanège** bila ka taa **kumi jose** nò fè, k'o ka n'u dèmè kèle la. jose n'a ka cèw ma mèen sira la, nka, u nan'a sòrò, kèle banna. daban cira tubabuw fè.

wesebugu faama tun ye **banjugu jara** ye, o tuubira ka kë silamè ye.

jose ka **nkusun** dòn kili dala tun y'o de fasa da jose yèrè sigileñ nyè na (**wasa danbèle** de tun ye jose ka dòn kili dala ye). wasa y'a fò aka dòn kili la ko jose tè se banjugu la, ko bamananw ka cè farinya këra di ? ko **fulaw** kèle bë ka bélèdugu kòròn yanfan bëe minè ka jose sigiten to.

o fòlen, jose girinna k'i jò. a dimina, f'a bë yèrè yèrè. a ko wasa ma ko bamananw ka cè farinya b'a cogo la, ko kèle cèw k'u labèn. yanni tile dama dò, u ni fulaw bë karaw kë nyògòn na. jose ko ale tè segin kumi dugu kònò, fo a yèlènen banjugu ka so kan, k'a denmuso **fulakòrò** sigi a kò fè (banjugu denmuso fulakòrò kòni).

kalo kelen o kò, jose n'a ka cèw y'u kunda wesebugu kan, san 1889 kalo fòlò. wesebugu tun ye jin de ye, k'a lamini ni

kogoba dò ye. dugu fosi tun t'a kère fè. janko kòlòn, mògò bë ji sòrò min na k'a min. yòrò bëe ye cèncèn ye. ji dësèra jose ka mògòw la. a y'u bila ka taa kumi. a yèrè ni **fale tarawele** taara dèmè nyini tubabuw fè **bamakò**.

arishinari de tun sigilen bë bamakò kun na. tubabuw sònna k'u dèmè, nka, u ko k'u bë fòlò **segu** de la. jose ma ban o ma, a n'u taara nyògòn fè segu. segu minèna tubabuw fè jose yèrè jòlen nyè na. gèlè kan 440 de cira segu la yanni tubabuw ka se ka don. o këra san kalo naaninan tile 6. jose ni tubabuw donna segu kònò. a taara **babènba** sòrò yen, **sikaso** babènba kònì. a kòròkè **cèba** tun y'a ci ka na bën nyini segukaw fè.

segu kèle bannen, arishinari ni jose y'u kunda **wesebugu** kan. jose ka mògòw faral'u kan **nyamina**. u bòra nyamina san kalo naaninan tile 18, u sera wesebugu o kafo tile 25. gèlèden 200 cira wesebugu la: tata kogo yòrò caman tinyèna, jose ka mògòw donna o fè.

banjugu y'a yèrè faga, wesebugu minèna. u ye tile kelen kë, u bë ka suw don, kèle bannen kò. jòn caman minèna u fè kèle in na. jose ye banjugu ka so ta, k'o denmuso fulakòrò sigi so kë fè. fulakòrò ko jose ma k'u ye sinankunma ye, ko nin man kan ka don u ni nyògòn cè, ka nenini sugu bëe fò jose ma. o y'i tulo cè ka bò a ka kuma kòrò.

u mèenna, kèle wèrè ma kë o kò.

* * *

kumi dugutigi tun ye **genyi tarawele** ye. o sara. **ncikolo-jose** sigira fanga na kumi. jose fa dò don. ncikolo-jose y'a ka fanga ko bëe to a tògòma jose bolo. ncikolo-jose salen, a tògòma ye fanga ta san 1894 na.

lawale

mariyanmadi sisoko:

jose ni tubabuw cè kèle

tubabuw ye nijuguya min kè **sikaso**, jose y'o mèn. o ðe kama, jose y'i ban ka cèw di, minnu tun ka kan ka doni ta kèle tubabuw ye. tubabuw ye jose minè, k'a bila kasò la **barnakò**. o kò, u taara n'a ye **tumutu**. jose sèginna sah wòorò o kò. o kèra san 1904 na.

*
* *

kèleba tuma sera, bée bée k'o lakali ko tubabuw bée kèle la u bara, u n'u tubabu nyògòn dò, k'o b'a fè ka dinyè bée de mara. o de kama, u bée cèw ta an bara, k'olu ka taa kèle la **farajèla**, **eropi** kònì. balo fana bée bò an fè yan, ka taa dò kèledenw ma **yen**. kèledenw bée di, sumanw bée di, baganw bée di, nin bée bée di tubabuw ma, k'u dèmè u ka kèle la.

*
* *

san 1915 sera. minnu taara kèle la tubabu jamana kan, olu ma segin, hali u kibaru ma mèn. u dun filè nin ye, ka cè wèrèw ta tugun, k'olu bée taa kèle la. mògòw degunna, f'u b'a fè ka muruti. **fikusùn** fè yòrò la, **kòromatigèli** dònki liw cayara. cèw ka cèya bée nyini ka don siga la musow fè. u ko cèw ka taafe minè, ka kulusi ni marifa di olu ma, ko ni cèw ma sòn ka tubabuw kèle, olu b'u kèle.

*
* *

tubabuw ye cè ta **mèrikoya**. u se len **nònkon** n'u ka cèw ye, nònkon dugutigi **degume jara**, o ye cèw bòsi u la, ka bée biña ka taa a ka dugu la.

tubabuw tun bée cè ta la **npela** fana.

jukòrò kulubalì y'o bali, a ye garadi fila siri, ka mògò da u kañ, ka taa n'u ye **kumi**. jose fana y'u bila ka taa **nònkon**.

nyònsònbukaw ma sòn kà don muruti la. muruti in tun b'a ta **daban fo mèrikoya**, k'a ta **sirakòròla** fo **bawulen** na. nyònsònbukaw kònì ye tubabuw dèmè yèrè.

*
* *

jose tun kòròla. a ye **gwensenakaw** ka **siga tarawele** bila kèledenw nyémögòya la. a denkè saba bée tun bée kèle-bolo. kelen kelen kun na : **banjugu**, **duga** ani **fanjo**.

jose tun ma sòn kèle ma. nka, musow ka **tigèluma** dònki li ni cèn dalaw ka kuma sera jose la. kèledenw ye nyògòn lajèrè **zanbugu**, **kòjalan** fuga kònò. o ni **nyònsònbugu** cè ye kilomètèrè 6 ye. jose denkè saba bée tora kòjalan kèle in na. o fòlen jose ye, a ko o tè baasi ye, k'ale yèrè y'u ba sòrò kèle de sen fè, k'ale yèrè bèna t'u sègèrè, a tè mèen.

*
* *

kèle selen **nònkon**, tubabuw ma mògò si sòrò dugu kònò, fo dugutigi yèrè : o tè se ka taa ka dugu boti wò. u ye dugutigi faga, ka dugu jeni. u tèmèna **nyantumana** ni **fugan**, ka na se **masantola**. yen dugutigi **sanbabilen**, o y'u kònò dugu don da la. mògò si tun tè dugu kònò. u ye **so** caman jeni yen, o kò, k'u kunda **kumi** kan. u taara ni sanbabilen ye u bolò.

*
* *

kabini nònkon, tubabuw ka kèledenw tugulen bée jose ka mògòw kò. bamananw mana tèmè yòrò min, yénkaw bée dugu bila, ka kòlònw geren tubabuw nyè. alamisa don, san kalo filanan tile 25, u sera **kumi**. juguw tun bée tata kogo ni kòròn cè. u ye mògò ci jose ma dugu kònò. o taara jose ni kumi mògò kòròw sigilen sòrò jose ka bulonba kònò. marifa mugu tonnen bée u cè ma. jose ye tubabuw ka ciden lasegin, k'ale nyè tè da u kan. kèledenw jòlen bée tata kogo kòrò, ka kèle makònò, mugu ni kisè caman b'u bolo. kòlòn o kòlòn tun bée dugu kò kan, u y'o bée geren.

kèle daminèna ni tubabuw ka gèlè kan saba ye. tuma caman, juguw tun bée boli, k'u dogo, ka tila ka na tugun. kère fè duguw nana. kumikaw dèmè kèle in na. u tun bée jò tilebin da fè, ka taa jò kòròn fè kogo kan, ka kèle daminè i kòrò. musow tun bée marifa labèn k'a di cèw ma.

hòrónya nò fè kèle in na, **bamananw** m'u tò to. finyéba dò bòra kòròn na. juguw y'o finyéde to sen na, ka ta tugu jiginèw ni ga dòw la. finyé ye tasuma jiidi, ka dugu kòròn yanfan bée jeni. bamananw ka marifa kan dògòyara o sen fè. juguw donna dugu kònò tuma min, jose ye ta mènè mugu la. a n'a tònyògòn w bée sara (mugu wuli ko fòlò ma se k'u bée faga, fo mugu wuli ko filanan. o kèra bulon ncinin kònò). hali duw kònò kèle tun bée kè, bamananw ma sòn hali sa.

kèle banna dugu jèlen de. fo san kalo filanan tile 28, mugu tun bée ci dugu kònò. banbaganci min mana minè, o bée faga. dugu mògò sèbè si ma to. **sanbabilen** fagara, a denkè **kuntun** fagara, dugutigi tan fagara. u ye jiginè kònò nyòw bée jeni, ani marifaw.

ee, a k
sanga
nkòyà
nin b
don o
ka na
a dun
nkòyà
sonyè
don b
nka,
ala y
n mèe
tònyò
a kèle
kisè c
a kèle
ka ba
o tum
ko n'
ni n k
ko ni
o y'a
a ko :
a ko :
sabu,
don k
nka,
a ko :
don d
dò ka
dò ka
a ko :
ne mi
nson
fèntig
babà,
a' ye

faaro siq
a ko :
Mamari
sokè k

tayiru banbera ka maana

ee, a ko : - aw tun bè nkòyò min dun
 sanga saba nì waati saba kònò,
 nkòyò mònén ni nkòyò gananima,
 nin ba ka baara tun don.
 don o don, ne de tun bè to ka na n'a ye,
 ka na a di aw ma,
 a dun ye ne minè
 nkòyò foro kòhò sògòmada in na
 sonyèni na.
 don bée ye nson ta ye,
 nka, donnin kelen ye fèntigi ta ye.
 ala ye n labila a ye bi,
 n mèenna a kan kojugu, nì ka a tònyò,
 tònyòni kòseginnna n ma.
 a kèlen bè k'a ka marifa de kònòma,
 kisè duuru de b'a kònò.
 a kèlen bè
 ka bolonkòniden duuru mùgu de kè a kònò.
 o tuma na, a ko ne ka n ji ja dè,
 ko n'o tè,
 ni n ko n bè n yèlèma ka taa fan wèrè fè,
 ko ni marifa kisèw ye n jè,
 o y'a sòrò, a bè n nyèmògònin na.
 a ko : ne ko a ka n mago to,
 a ko : ne ani aw ka jè ka nyògòn dòn,
 sabu, dinyè don ka ca, nka, a duman man ca.
 don kelen ye mògò ta ye, don filà y'i ta ye,
 nka, bada ma di mògò si ma ala fè.
 a ko : mògò man'i kè cogo o cogo,
 don dò la, i bè, i n'a fò, dò.
 dò ka dugujè tuma ye dò ka tile bintò ye,
 dò ka tile bintò ye dò ka dugujètò ye.
 a ko : baba, nin tun ye ne ka baara de ye.
 ne minèna sonyèni na bi.
 nson yèrè ni a makè ye nyògòn bolo nin ye.
 fèntigi de ye nin ye.
 baba, aw mana fèn kè nin na,
 a' ye kura fara tònyòni kan dè.

○
○ ○

faaro sigilen sòròla k'j kan to Mamari ma.
 a ko : - n denkè.
 a ko : - naamu.
 a ko : - i ye n den in lakan, ala ma i lakanana.
 a ko : i ye n den sutura, ala ma i suturala.
 a ko : n y'i sòn sokè kèmè na.
 Mamari ko : - baba,
 sokè kèmè ye fèn caman ye, a barika.

o tè n na kun ye.
 a ko : - ne y'i sòn jònke kèmè na.
 Mamari ko : - jònke kèmè,
 a ko : fèn caman don,
 a ko : a barika, o tè n na kun ye.
 a ko : - n y'i sòn npogotigi geren kèmè na.
 Mamari ko :
 - npogotigi geren kèmè ye fèn caman ye,
 a barika,
 a ko : o tè n na kun ye.
 faaro ko o tuma na, ko :
 - ne y'i sòn bilakoronin kèmè na.
 Mamari ko a ma ko :
 - bilakoronin kèmè ye fèn caman ye,
 a ko : a barika,
 a ko : o tè ne na kun ye.
 a k' : - o tuma na, ne y'i sòn kolonjè baa kèmè na.
 a ko :
 - kolonjè baa kèmè ye fèn caman ye, baba,
 a barika, o tè ne na kun ye.
 a ko : - n y'i sòn saganin jè kèmè na.
 a ko :
 - saganin jè kèmè ye fèn caman ye,
 a k' : o tè ne na kun ye.
 fa-sogo-la de bè ba bila,
 a ko : - n ye ba kèmè d'i ma.
 a ko : - ba kèmè ye fèn caman ye, baba,
 a ko : o tè n na kun ye.
 a k' : - o tuma na, baasi tè.
 fèn o fèn min mana k'i yèrè fè, o fò.
 ne se ko ye fèn o fèn ye n ka mara la sa,
 n y'o bée kèmè d'i ma,
 i kp a bée lajèrèlen na ko a barika,
 k'u si tè i na kun ye.
 o tuma na, i na kun mana kè min ye, i dantigè.
 a ko : - baba.
 a ko : - naamu.
 a ko :
 - ne na kun tè fèn caman ye.
 n nana, fini si min bè i fè yan,
 i ka dòonin di n ma.
 n bè taa ka taa a shyèn n sigi yòrò la
 Sekòrò fadenw cè la.
 faaro fa sigilen yèlèla.
 a ko :
 - "a' ye n bila Nci ka so" ye tinyè ye.
 nka, "Nyakura Nci fè yen", ko sani ka e se yan,
 dugulen kan fòra i ye.
 a ko : o tuma na,

bitòn kulubali ka masala

ko : baasi tè
 a ko k' : "a' ye nyinè bèn jiginè kòrò,
 o ye ñunanw kan ye.
 "dakisè jiginè kòrò", dugulen b'o fò.
 n'o tè, dunan ye jiginè sigilen dòn kè,
 "dakisè bè nin kònò", "sanyò bè nin kònò",
 dugulenw b'o fò.
 a ko : i ma na sira jugu fè,
 i ma na ñòrima sira fè.
 i nana sira min fè, i b'i ka siraden fè.
 cèkòròbaw ko ni nkunturuden y'a fa kà sira bila,
 ko dolen shyèn b'a sògò,
 ko a makari tè mògò minè.

nkunturu ye mun ye ?
 o ye nyinè de ye, a bè kungò kònò..
 a fa bè ka siraden ci bòlònw fè ka bò,
 n'a y'a fa ka sira kòrò bila,
 a bè taa bin kònòna fè, ñòni b'a sògò.
 a makari tè mògò minè, bari, a m'a fa ka kète kè.

o o

o kèra tuma min na, faaro ba sòròla ka laban.
 a ko Mamari ma ko : - n denkè.
 a ko : - naamu.
 a ko : - n denkè.
 a ko : - naamu.
 a ko : - ni ko ma kè, ko tè dòn.
 ni da ma dan, faantan tè se ka balo.
 a ko : ne cè ye fèn bèè kèmè d'i ma.
 n cè ye fèn o fèn kèmè kèmè d'i ma,
 ne yèrè b'o bèè kèmè kèmè d'i ma.
 Mamari ko faaro ba ma ko :
 - barika, maama.
 a ko : o si tè ne na kun ye.
 ñe nana de,
 i k'i numan bolo sin bisi, k'o kè n tulo kònò.
 a ko : - den o.
 a ko : - naamu.
 a ko : - den o.
 a ko : - naamu.
 a k' : - o tuma na, mori t'i ye, doma t'i ye.
 nka, i tè mògò gansan ye.
 i yèrè bilennen bè,
 e sera kà nin bèè dòn cogo di,
 k'a fò ko ko kunba fila in ka k'i ye ?
 k'a fò ko ne cè ka fini si d'i ma,
 o ye ko kunba ye, o ye ko kòròma ye.

k'a fò ko ne ka n numan bolo sin bisi,
 k'a k'i tulo kònò,
 o ye ko kunba ye, o ye ko kòròma ye.
 u k' : - o tuma na, baasi tè.

o o

Mamari taa tuma sera tuma min na,
 faaro fa sòròla, ka laban,
 ni ka na a ka fini kolonnin dò ta,
 fini kolon finman dò, k'o fara,
 k'i tègè fa fini si la sinyè saba,
 ni k'o kè a kònò, k'a di Mamari ma.
 - i selen i sigi yòrò la,
 ni fadenw binna fini shyèn na,
 i b'i ka fini shyèn.
 ni fadenw binna fini kan, k'a bin bò,
 i b'i ka fini bin bò.
 nka, n'u binna fini kan na,
 n'u ko : a' ye tò, an ka fini kan,
 i b'a fò : aw ye dugulenw ye, an ka aw ta kan fòlò.
 ne ye dunan ye, ne ye signifè ye,
 o tuma na, ne t'a fè n ta ka kan sisan.
 i b'i ka fini to yen, kònòw k'i ka fini dun.
 kònò o kònò da mana don i ka fini na,
 n'o panna ka taa kòròn fè,
 n'o danna dugu o dugu la,
 i b'o dugu mara, k'o kunko fò,
 ala y'o k'i ye.
 kònò o kònò da mana don i ka fini na,
 n'o panna ka taa tilebin fè,
 o danna dugu o dugu la,
 i b'o dugu mara, k'o mara kan fò,
 ala y'o k'i ye.
 o dalilu, i fa n'i ba y'o nyini ka d'i ma,
 o bè anw bolo.
 kònò o kònò da mana don i ka fini na,
 n'o panna ka taa baba fè,
 n'o ye baba dugu o dugu ye, ni kònò danna yen,
 i b'o dugu mara, ni k'o mara kan fò.
 kònò o kònò da mana don i ka fini na,
 n'o panna ka taa baninyan fan fè,
 o danna banin fè dugu o banin fè dugu la,
 i n'o dugu mara, i n'o mara kan fò.
 anw bè dugawu min k'i ye,
 ka fara i bilasira kan,
 o y'o ye.
 ka se ni nyuman ye.

(a tò bè bò kibaru nataw kònò)

foro suma ko

foro suma ko kuma min bora kibaru téménen kònò, o tun nyèsinnen bë taari suma cogo de ma, k'a fò ko i bë taari kelen sòrò, n'i ye foro kë kare ye, k'a selekew tilen, k'a kérè

bè kë mètèrè kémè ye.

nka, yòrò dòw bë yen, i b'a sòrò, mètèrè 100 tè se ka sòrò o fan naani bée la : foro dòw bë kò fila ni nyogòn cè, k'a sòrò, o furancè tè mè-

tèrè kémè bò. dòw fana bë siraba ni dugu cè, walima kuku ni sirapà cè. farama yòrò bë sòrò dòw kérè fè, o n'a nyogònna caman, min b'a to, mètèrè 100 tè se ka sòrò o yòrò la.

naanijòlen

o la sa, an kai kqan k'a dòn ko, hali ni kérè naani bée ma se ka kë mètèrè kémè ye yòrò min na, a ka ca a la, taari kelen bë se ka sòrò yen: a suma cogo dò ye ka seleke naani bée kë seleke tilennen ye, ka kérè fila janya, ka témè kérè tò fila kan. dòw b'a fò o ma ko "naanijòlen".

mètèrè 250

mètèrèkènè 10000 = taari kelen

naanijòlen dò ja filè nin ye. n'a kérè jan fila kelen kelen janya kéra mètèrè 250 ye, k'a kérè surun fila kelen kelen janya kë mètèrè 40 ye, o kénè hakè jate ye

250 sigiyòròma 40 ye. o bë kë mètèrèkènè 10000 ye, n'o ye taari kelen hakè ye.

250

$\times 40$

10000

o tuma, n'i b'i ka foro suma o cogo la, n'i b'a fè ka taari kelen sòrò, fo jateminè ka kë.

o jateminè misali dò filè : ni sènèkèla dò b'a ka foro suma, n'a y'a sòrò, a kérè surunw tè se ka témè mètèrè 80 kan, a ka kan k'a kérè janw janya kë mètèrè joli ye, n'a b'a fè ka taari kelen sòrò ?

10000 : 80
- 80
200

a jgabi bë sòrò n'i ye tilali de kë : an b'a dòn ko taari kelen ye mètèrèkènè 10000 ye. o la, an b'e 10000 tila 80 ye. o bë kë 125 ye.

- 160

400

an b'a dòn o la, k'a fò ko kérè janw ka kan ka kë mètèrè 125 ye.

- 400

0

foro kòròw suma ko

n'i bë foro kura bin, n'i y'a kë taari kelen ye, o de bë ko caman jateminè nògòya, i n'a fò, sumansi ni kòori si hakè ko, nògò hakè ko, furaji hakè ko, o n'a nyogonnaw.

nka, hali foro binné kòrò, n'i sera k'o mètèrèkènè hakè dòn, o fana ye ko nafama ye.

o la, i bë fòlò ka foro kòrò in seleke naani latilen konyuman. seleke tilennen ci cogo jirala cogo min na kibaru téménen kònò, i bë foro kòrò seleke naani bée ci o cogo la, fo foro ka kë kare ye, walima naanijòlen.

n'o kéra sa, i bë kérèw janya suma, kérè janw (ni dòw b'a wele ko a "jòjan"), ani kérè surunw (ni dòw b'a wele ko a "kònò"). foro kénè hakè bë dòn, n'i ye jòjan mètèrè hakè sigiyòròma ni kònò mètèrè hakè ye. i bë min sòrò o sigiyòròmali in na, o ye foro mètèrèkènè hakè ye.

o misali dò filè : Zumana y'a ka kòori foro suma. o foro seleke naani bée tilennen bë, k'a jòjan kë mètèrè 125 ye, k'a kònò kë mètèrè 120 ye. o foro kénè bë bén taari joli ma ?

a jaabi filè : an bë jòjan sigiyòròma ni kònò ye. o bë bén min ma, o

mètèrè 125

mètèrèkènè 15 000 = taari 1,5

mètèrè 120

ye : 125 x 120 = mètèrèkènè 15 000.
an b'a dòn k'a fò, taari kelen ye mètèrè 10 000 ye. o la, mètèrèkènè 15 000 bë bén mètèrèkènè 10 000 + 5 000 ma, walima taari kelen ni tila.

125

$\times 120$

2500

125

15000

Zumana ka foro bë bén taari kelen ni tila ma (taari kelen ni tila bë se ka sèbèn taari 1,5).

foro suma nafaw

n'an ka foro kera kare ye, walima naanijolen, o foro kerew bë tilen konyuman, an b'o kene hakè joniòn dòn. o dun bë ko caman nògòya an ye :

- foro kerew mana tilen, o b'a to,

foro bë se ka tila naani ye konyuman, walasa nògò ni furaji tila cogo ka nògòya.

- o b'a to fana, sari la baara bë nògòya, an ka sènèkè minènw bë si sòrò.

- an ka danni siraw bë tilen, o bë

baara tòw nògòya.

- suman si, nògò, bin faga fura, ani furaji min bë bèn an ka foro ma, an bë o bëe hakè joniòn dòn. a bë se k'an ka sòrò caya.

- an bë se k'a dòn fana, n'an ka sènèkè cogo nyèna.

jateminè

a fôra cogo min na kibaru tèmènen kònò, sènèkè baara tè nyè tugun jateminè kò. an k'o jateminè misali lajè :

- a fôra ko Zumana ka kòori foro kene hakè ye taari kelen ni tila ye (taari 1,5). ni taari kelen kòori si bë bèn kilo 45 ma, kòori si kilo joli bë bèn a ka foro ma ?

a jaabi :

cogo fila bë o jateminè in na. ni taari kelen kòori si kera kilo 45 ye, taari kelen ni tila kòori bë bèn kilo 45 ani a tila ma. kilo 45 tila ye kilo 22 ni tila ye $\frac{+ 22,5}{67,5}$ (walima kilo 22,5).

kilo 45 + kilo 22,5 = kilo 67,5.

walima : kilo 45 x 1,5 = kilo 67,5 n'o ye kilo 67 ni tila ye.

- ni Zumana ye danni siraw tilen foro jòjan fè, ka danni siraw ni nyògòn cè kë santimètèrè 80 ye, ka danni dingè ni nyògòn cè kë santimètèrè 30 ye, ka kòori ju fila to dingè kelen o kelen na, sira joli bë sòrò foro kònò ? danni dingè ani kòori ju joli bë sòrò ?

a jaabi :

foro kònò ye mètèrè 120 ye. danni sira hakè bë sòrò, n'i ye mètèrè 120 tila santimètèrè 80 ye.

$$\begin{array}{r} 12000 : 80 \\ - 80 \\ \hline 150 \\ 400 \\ - 400 \\ \hline 000 \end{array}$$

sani k'o jateminè kè, i bë mètèrè 120 yèlèma, k'a kë santimètèrè ye : i ko mètèrè kelen ye santimètèrè 100 ye, mètèrè 120 bë kë santimètèrè 12 000 ye. o la, 12000 : 80 = danni sira 150.

foro jòjan ye mètèrè 125 ye. danni sira kelen dingè hakè bë sòrò, ni mètèrè 125 tilala santimètèrè 30 ye.

mètèrè 125 ye santimètèrè 12500 ye. o la, 12500 : 30 = danni dingè 416. i komi, danni sira 150 bë foro kònò, danni dingè bëe hakè ye danni dingè 416 x 150 = danni dingè 62 400.

kòori ju hakè ye : $62400 \times 2 = 124800$. - nògò kisèma kilo 200 ani sègènin kilo 50 bë don taari kelen na. o tuma, nògò kisèma ni sègènin kilo joli bë bèn Zumana ka foro ma ?

a jaabi :

cogo fila bë o jateminè ninnu na. foro kene hakè ye taari ni tila ye.

nògò kisèma hakè bë kë :

kilo 200 + kilo 100 = kilo 300.. walima : kilo 200 x 1,5 = kilo 300.

sègènin kilo hakè ye : $300 \times 1,5 = 450$.

kilo 50 + kilo 25 = kilo 75. walima : kilo 50 x 1,5 = kilo 75.

- furaji litiri joli bë bèn foro ma, ni taari kelen ka furaji ye litiri 12 ye ?

a jaabi :

cogo fila bë o jateminè fana na. taari kelen ni tila furaji bë kë :

litiri 12 + litiri 6 = litiri 18. walima : litiri 12 x 1,5 = litiri 18.

foro danbòli ni bòriniw ye

n'an ka foro suma cogo nyèna, an bë se k'a danfara ni bòriniw ye.

o ye ka kabakuru belebelew bila a seleke naani yòrò la, walima ka dingè sen, k'a fa simòn na, ka si-

mòn kë ka tufa dilan, k'o tufa sigi dingè fa simòn kan, ka nòrò a la.

an bë se ka taama sira bila foro sumanenw ni nyògòn cè, min kònò bë kë mètèrè kelen ye.

bòrini sigi bë kë sababu ye, an ka baara bë nògòya. bawo, foro suma bë kë sinyè kelen, a suma nò tè tunun abada, segin tè kë o baaraba in kan san o san.

o kelen,
ka misidab
bolo la da
ka misiw
tilala ka b
naani de
o kelen,
seri tiga f
ye nògò s

Cik
cikèlakè
labèn.a y
sin na, k
nun juru
kelen cii
fè. o kèle
kalanden
dan.

o y'a sò
nyèfò kal
ye nyò da

foro in
nyò in fal

balikukalan bè ka taa nyè ka bò dibaro (kula mara la)

kalan foro

n b è l è t è r è c i k ib a r u l a ; k a k u m a
an k a k a l a n f o r o k a n . a n w D i b a r o -
k a w a n i c i k è l a k ò l i d e n w a n i b a l i k u -
k a l a n n y è m ò g ò w , a n w j è r a k a f o r o
b i n .

a l a n i c i k è l a k ò l i d e n w a n i b a l i k u -
k a l a n n y è m ò g ò w s a b a b u f è , f o r o k o
in t a a r a n y è , k ' a d ' a k a n , u y ' a n
d è m è k o s è b è f o r o k o in n a , a n f a n a
y ' u k a l a d i l i k a n w l a b a t o .

u k o a n k a f o r o l a b è n z u w è n k a l o
t i l e 18 . o d o n , c i k è l a k ò l i d e n a n i
b a l i k u k a l a n n y è m ò g ò n a n a f o r o l a -
b è n y ò r ò l a , u n i b a l i k u k a l a n d e n w
j è r a k a f o r o s u m a . a n y e t i g a f o r o
k è t a a r i t i l a n c è y e , k a n y ò f o r o k è
t a a r i t i l a n c è y e f a n a .

misidaba

o k è l è n , m i s i d a b a t i g i w n a n a n ' u .
k a m i s i d a b a w y e , k a d u g u j a l a n c i .
b o l o l a d a b a t i g i w t u n b è u n ò f è ,
k a m i s i w n ò n a b i l a . m i s i d a b a t i g i w
t i l a l a k a b è n s e l i f a n a m a . m i s i d a b a
n a a n i d e y e b a a r a i n k è .

o k è l è n , c i k è l a k ò l i d e n k o n ò g ò k a
s e r i t i g a f o r o l a . b a l i k u k a l a n d e n w
y e n ò g ò s e r i t i g a f o r o l a .

cikèlakòliden

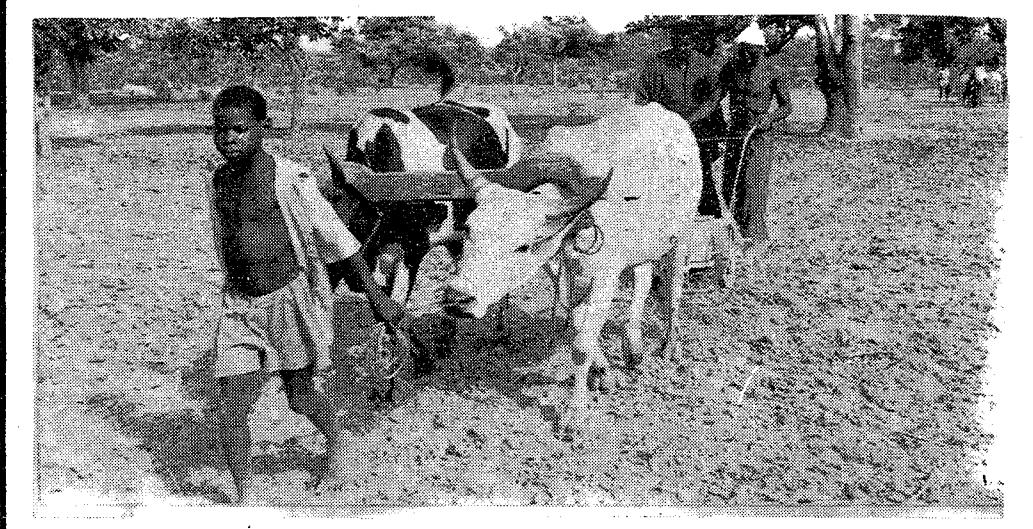
cikèlakòliden y e d a n n i k è m a s i n
l a b è n . a y e m i s i w d o n d a n n i k è m a -
s i n n a , k a d e n m i s è n d ò b i l a m i s i w
n u n j u r u l a . a y è r è y e d a n n i s i r a
k e l e n c i i k ' o t i l e n , k a s e g i n o k è r è
f è . o k è l è n , a y e d a n n i k è m a s i n d i
k a l a n d e n d ò m a , o y e t i g a f o r o t ò
d a n .

o y ' a s ò r ò , a b è k a n y ò d a n c o g o
n y è f ò k a l a n d e n d ò f a n a y e . o f a n a
y e n y ò d a n n i k è m a s i n y e .

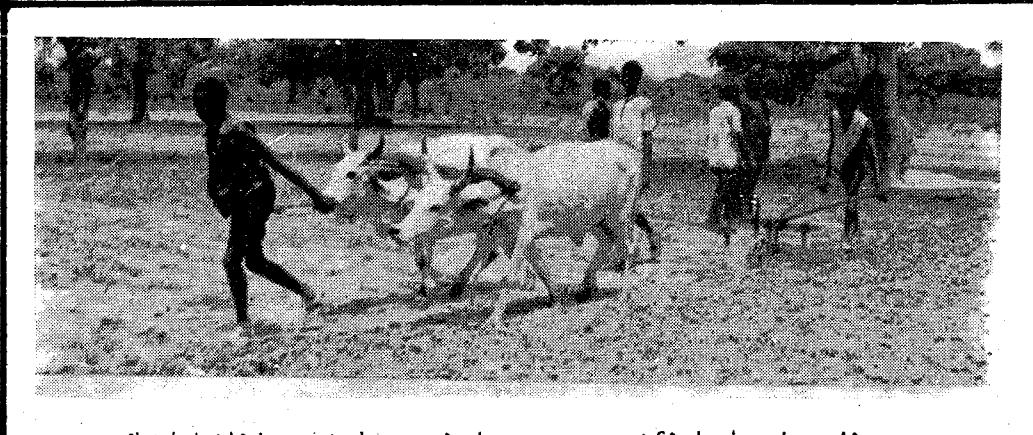
f o r o i n f a l e n c o g o n y è n a k o s è b è .
n y ò i n f a l e n n e n , a n t a a r a n ò g ò k u n

zuwèn kalo tile 18, an jèra ka foro suma

misidaba tigiw nana ka dugu jalan ci

cikèlakòliden b è k a n y ò d a n c o g o n y è f ò k a l a n d e n d ò y e

balikukalan bè ka taa nyè

foro ko in taara nyè

sanji sumanan dò bilala an ka dugu la

fòlò seri a kòrò. o kò fè, kòròshyèn filan na, an taara nògò kun filan na seri a kòrò fana.

foro in tiga nyèna kosèbè, a nyò fana nyèna kosèbè. nka, an tun ye danni sira fila bila tiga la, nògò ma kè o la. an y'a kòlòsi kò nògò kèra yòrò minnu na, o tigaw denna kosèbè, ka tèmè nògò ma kè yòrò minnu na. o kò fè, nògòma yòròw denw ka bon, ka tèmè nògò tè yòrò minnu na. nyò nògò in fana ka nyi kosèbè.

o la sa, anw ye nògò nafa dòn kosèbè foro ko in na, an ka dugu mògòw ko k'u sigilen bè ka nògò nali kònò nyinan, ko san wèrè, u bée bè nògò ta sènè kama.

balikukalan nyèmògòw ani cikè-lakòlidew ka dèmè diyara anw ye kosèbè. barisa, a bèna kè sababu ye, ka nafa don an ka dugu la, ani ka dusu don balikukalandew ani dugu mògòw kònò kalan ko la.

sanji suma

balikukalan kèra sababu nyuman ye anw Dibarokaw ma, ka nafa don an na. a ye taama caman bò an ka dugu mògòw bolo lètèrè sèbèn ko la, ani jate nyèbò la.

o t'a nafa bée ye. balikukalan nyèmògò ye sanji sumanan dò bila anw ka dugu la. an bè sanji nalenw jateminè san kònò.

k'a ta zuwèn kalo tile 20 na, ka taa a bila a tile 30 la, sanji min binna Dibaro, o kèra milimètèrè 31 ye. zuluye kalo ta kèra milimètèrè 143,9 ye. uti ta ye milimètèrè 246,9 ye. sètanburu kalo ta ye milimètèrè 143,5 ye. ôkutôburu kalo ta kèra milimètèrè 29,4 ye. san 1980 sanji min binna Dibaro, o ye milimètèrè 594,7 ye.

ala ka balikukalan taa nyè, ala kan'a segin a kò.

Isa Kulubali

san tan

marisi k

bp:24

telefòn

kibarudila

jan
kòr

San

la, m
bèe l
bè n
fè, k
dòw m
b'a l
fatòw
ba" b
bagi
Dòg
bana
o cog
tòorò
bagan

Nka
man j
de ka
jugu,
ko sa
nka,
ko de
Hal
tanga
tè mè
kun y
Jantc
nyi.
wa o

K
la,
baru
bèna
Zanwi
Mi
ye,
diya
naw
gòw